

LATVIJAS REPUBLIKAS FISKĀLĀS DISCIPLĪNAS PADOME

Reģistrācijas nr. 90010248231, Smiļšu ielā 1, Rīgā, LV-1919

3. Skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes novērtējums

Saskaņā ar Fiskālās disciplīnas likumu (turpmāk – FDL) Valdības uzdevums ir ievērot virkni skaitlisko nosacījumu, lai nodrošinātu preciklisku un sabalansētu ekonomikas attīstību.

FDL balstās uz trim skaitliskajiem fiskālajiem nosacījumiem, kas ievērojami vidēja termiņa budžeta ietvara likuma (turpmāk – Ietvara likuma) un gadskārtējā valsts budžeta likuma (turpmāk – Budžeta likums) un to grozījumu sagatavošanā un izpildē. FDL nosaka, ka jāizmanto mazākā valsts budžeta izdevumu vērtība (sk. pielikumā 1. tabulu) no trim sekojošiem fiskālo nosacījumu aprēķiniem –

1. **Bilances nosacījums** ir noteikts FDL 10. pantā – vispārējās valdības budžeta strukturālo bilanci Ietvara likuma projektā katram perioda gadam nedrīkst noteikt mazāku par -0,5% no attiecīgā gada iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP). Savukārt FDL pārejas noteikumi paredz, ka šo nosacījumu sāk piemērot, kad iepriekšējā gada plānotā strukturālā bilance ir lielāka par -1,0% no IKP. 2014. gadā plānotā strukturālā bilance bija lielāka par -1,0% un līdz ar to šis nosacījums 2015. gadam un uz priekšu tiek ievērots.

Bilances nosacījumu (sk. pielikumā 2. tabulu) aprēķina nosakot kopējo valsts budžeta bilanci, t.i.:

- no vienas puses aprēķinot uz valsts budžetu attiecināmo ieņēmumu apjomu, pašvaldību budžeta ietekmi (bilances rādītājs) un no valsts budžeta daļēji atvasināto publisko personu un budžeta nefinansētu iestāžu budžeta ietekmi (bilances rādītājs), kā arī piesummē Eiropas kontu sistēmas (turpmāk – EKS) korekciju apjoma ietekmi un
- no otras puses ievērojot atļautās strukturālās bilances apjomu, kas noteikts atbilstoši strukturālās bilances atkāpēm no vidēja termiņa mērķa (turpmāk – VTM) rādītājiem saistībā ar iemaksu palielināšanu 2. pensiju līmenī un šo atkāpju samazināšanas scenārija (sk. Latvijas Stabilitātes programmu 2014.-2017.gadam 20.lpp.) un Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) Padomē iesniegtos precizētos datus.

Ņemot vērā abas aprēķina sastāvdaļas – ieņēmumu un strukturālās bilances nosacījumus – tiek aprēķināts maksimālais pieļaujamais valsts budžeta izdevumu apjoms.

Ievērojot FM iesniegtos precizētos datus, atbilstoši Bilances nosacījumam 2015. gadā maksimāli pieļaujamais izdevumu apjoms ir 7 471,3 milj. eiro, 2016. gadā – 7 618,5 milj. eiro un 2017. gadā – 7 969,3 milj. eiro.

2. **Izdevumu pieauguma nosacījums** ir noteikts FDL 13. pantā – Ietvara likuma projekts izstrādājams, ievērojot izdevumu pieauguma nosacījumu, kas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 16.novembra regulas (ES) Nr. 1175/2011, ar ko groza Padomes regulu (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un

koordinācijas stiprināšanu, 9. pantu tiek piemērots, izstrādājot šajā Regulas pantā minēto Eiropas Komisijas izvērtējumu. FDL paredz, ka izdevumi, izslēdzot IKP deflatoru, nedrīkst augt straujāk kā potenciālā IKP pieaugums. Iepriekš šajā paragrāfā minētā Regula nosauc izdevumu kategorijas, kas ir atkarīgas no ekonomiskā cikla izmaiņām un kas jāņem vērā aprēķinot izlīdzinātos izdevumus (sk. pielikumā 3. tabulu) – valsts budžeta procentu maksājumus par aizņēmumiem ārvalstu un starptautiskajām finanšu institūcijām, tai skaitā kredītiestādēm; ES programmu izdevumus, kas pilnībā atbilst ES fondu ieņēmumiem, t.i. bez tiešas ietekmes uz valsts budžetu atšķirībā no nacionālās finansējuma daļas; bruto kopējā kapitāla veidošanas apmēru, kas tajā pat laikā izlīdzināts ar iepriekšējo trīs gadu vidējo rādītāju.

Koriģēto kopējo izdevumu apmēru (nominālo rādītāju) iegūst atņemot no izlīdzinātajiem izdevumiem cikliskos izdevumus bezdarbnieku pabalstiem (nediskrecionārās bezdarba izmaiņas) un Valdības nodokļu politikas izmaiņu ietekmi (diskrecionārie ieņēmumu pasākumi). Izslēdzot IKP deflatoru (inflāciju) tiek noteikts koriģēto izdevumu pieaugums, t.i. 2015. gadam – -0,4% apmērā, 2016. gadam – 1,3% apmērā un 2017. gadam – -1,0% apmērā. Samērojot šo rādītāju ar potenciālā IKP vidējo desmit gadu augsmi, tiek iegūts maksimālais izdevumu apmērs, kāds būtu, ja izdevumi pieaugtu vienādā tempā ar potenciālā IKP augsmes rādītāju. No šī teorētiskā rādītāja tiek atskaitīts izdevumu apmērs, kas izriet no sakarībām starp centrālās valdības budžetu, pašvaldību budžetu un atvasināto publisko personu budžetu, kā arī EKS korekcijas.

Ievērojot FM iesniegtos precizētos datus, atbilstoši Izdevumu pieauguma nosacījumam 2015. gadā maksimāli pieļaujama izdevumu apjoms ir 7 662,6 milj. eiro, 2016. gadā – 7 714,6 milj. eiro un 2017. gadā – 7 995,5 milj. eiro.

3. Pārmantojamības nosacījums ir noteikts FDL 5. pantā, kas nosaka, ka Ietvara likumā viens no būtiskākajiem rādītājiem ir valsts izdevumu griesti turpmākajiem trim gadiem. FDL nosaka, ka šie griesti ir nemainīgi turpmākajiem trim gadiem – Ietvara likuma pirmā un otrā gada griesti tiek pārmantoti no iepriekšējā Ietvara likuma otrā un trešā gada griestiem (sk. pielikumā 4. tabulu). FDL nosaka, ka pārmantojamības princips netiek piemērots, ja pēc iepriekšējām divām metodēm noteikto maksimālo valsts izdevumu apmērs atšķiras no iepriekšējā Ietvara likuma griestiem par 0,1% no IKP.

FDL 5. pants nosaka desmit gadījumus, kas ļauj koriģēt izdevumu sliekšņus dēļ situācijām, kas ir ārpus ierastās ekonomiskās aktivitātes, t.sk. sociālo pabalstu un pensiju saņēmēju kontingenta izmaiņas, maksas pakalpojumu ieņēmumu izmaiņas, Satversmes tiesas lēmumi u.c.

FDL 18. pantā ir ietverts izlīdzināšanas mehānisms, kas novērš valsts parāda apkalpošanas izdevumu un ES struktūrfondu, Kohēzijas fonda, kopējās lauksaimniecības politikas un kopējās zivsaimniecības politikas izdevumu svārstību ietekmi uz citiem valsts budžeta izdevumiem. FDL Pārejas noteikumi nosaka, ka sākot no 2016. gada izlīdzināšanas mehānismu piemēro ES struktūrfondu, respektējot jaunā plānošanas perioda sākumu un sākot no 2017. gada sāk piemērot izlīdzināšanu valsts parāda apkalpošanas izdevumiem.

Ievērojot FM iesniegtos precizētos datus, atbilstoši pārmantojamības nosacījumam 2015. gadā maksimāli pieļaujama izdevumu apjoms ir 7 352,8 milj. eiro, 2016. gadā – 7 601,8 milj. eiro.

Vērtējot FM piemēroto FDL noteikto skaitlisko fiskālo nosacījumu – bilances, izdevumu pieauguma un pārmantojamības nosacījumu – aprēķina metodi, Padome secina, ka – 2015. gada maksimālie izdevumu griesti ir nosakāmi ievērojot bilances nosacījumu, jo salīdzinot bilances nosacījumu un izdevumu pieauguma nosacījumu metodēs iegūto izdevumu apjomu, tiek piemērots stingrākais nosacījums – bilances, savukārt, salīdzinot bilances nosacījumu ar pārmantojamības nosacījumu, starpība (pēc moduļa) pārsniedz 0,1% no IKP un līdz ar to tiek piemērots maksimālais izdevumu apjoms atbilstoši bilances nosacījuma metodei.

2016. gada maksimālie izdevumu griestu noteikšanā jāpiemēro pārmantojamības nosacījums, jo atšķirībā no 2015. gada aprēķina otrā soļa (bilances un pārmantojamības nosacījumu starpības apmēra novērtēšana pret IKP) – 2016. gadā starpība pēc moduļa nepārsniedz 0,1% no IKP un līdz ar to tiek piemērots pārmantojamības princips.

Savukārt 2017. gada maksimālo izdevumu griestu noteikšana izriet no divām metodēm – bilances nosacījuma un izdevumu pieauguma nosacījuma. Iepriekšējā gada Ietvara likums neietver 2017. gada izdevumu griestus un līdz ar to pārmantojamības nosacījums netiek piemērots. No divām metodēm 2017. gadā stingrāks ir bilances nosacījuma kritērijs un attiecīgi pēc šīs metodes rēķinātie maksimālie budžeta izdevumi būtu jāpiemēro.

Padome atzīmē, ka tā nav veikusi vispusīgu neatkarīgu visu Valdības budžeta rādītāju izvērtējumu. Tomēr, tā gribētu pieminēt, ka valsts sociālās apdrošināšanas speciālajā budžetā izdevumi pensijām un pabalstiem šķiet nenovērtēti, ņemot vērā budžeta izpildes tendences 2014. gadā, kas var pasliktināt vispārējās valdības bilances pasliktināšanos par 0,2-0,3% no IKP.

Ņemot vērā ierobežotos termiņus, lai sagatavotu skaitlisko fiskālo nosacījumu izpildes izvērtējumu Padomei nācās paļauties uz Valdības analītiskajiem materiāliem bez tālāka neatkarīga izvērtējuma. Nākotnē vajadzētu atrast sadarbības modeli, kurš ļautu Padomei saņemt nepieciešamo informāciju pēc iespējas agrākā darba stadijā.

Padome ierosina:

1. Noslēgt sadarbības protokolu ar FM par informācijas apmaiņu un sadarbību fiskālās disciplīnas uzraudzības jomā.
2. Sagatavot pasākumus budžeta bilances mērķa sasniegšanai 2015. gadā un atbilstošām korekcijām 2016. gada gadskārtējā budžeta plānos, lai izvairītos no sekām, kuras iestātos FDL 11. panta noteikumu rezultātā, lai kompensētu trīs gadu laikā uzkrāto budžeta bilances mērķa neizpildi, kurai pārsniedzot 0,5% no IKP jāparedz budžeta bilances mērķa palielināšana (sagaidāma budžeta bilances mērķa neizpilde 2014. gadā par 0,3% no IKP).